

Familjeorienterat arbetssätt – barn har rätt till stöd som anhöriga

Agnes Lundström
September 2020

Nationellt samarbete för stärkt stöd till barn som anhöriga

- Uppdrag utifrån regeringens ANDT-strategier 2011–2020
- Samarbete på nationell och regional nivå:
 - Socialstyrelsen
 - Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka)
 - Folkhälsomyndigheten
 - Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
 - Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN)
 - Länsstyrelserna
 - De regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS)

Utgångspunkter

- Förebyggande och rätten till en trygg uppväxt (SoL)
- 5 kap. 7 § HSL (beakta barns behov av information, råd och stöd)
- Kunskap om risker och faktiska konsekvenser (registerstudier)
- Folkhälsofråga
- Det går att förebygga med rätt stöd!

Hur många barn handlar det om?

Någon gång under uppväxten (OBS **överlappning!**):

- **17 %** har förälder som fått vård eller dömts: missbruk och/eller psykisk ohälsa
- **7,8 %** har förälder som vårdats på sjukhus pga missbruk och/eller psykisk ohälsa
- **14 %** har upplevt våld i familjen
- **3,4 %** har förälder som avlidit = ca 3 500 barn/år, oväntat avlidit = drygt 600 barn/år

Registerstudier från CHESS/KI (se anoriga.se)
Våld löser inget. Allmänna Barnhuset 2017.

Unga omsorgsgivare i Sverige (15 år)

- **7 %** utför omfattande omsorgsarbete
- **3 %** stannar hemma från skolan minst 1 gång/vecka för att ta hand om förälder, syskon eller annan anhörig

Unga omsorgsgivare i Sverige. Nordenfors, Melander & Daneback (2014)
n=2424

Allvarliga konsekvenser

(upp till 30-35 års ålder)

- **Dubbelt** så många går ut grundskolan utan fullständiga betyg
- **4-7** gånger fler vårdas själva för missbruk
- **2-3** gånger fler vårdas för psykisk ohälsa
- **3** gånger fler har vårdats för självmordsförsök
- Förtida död är tre gånger vanligare
- 2-3 gånger fler har ekonomisk ersättning från samhället
- **4-5** gånger fler har dömts för brott

Studie vid Maria Ungdom

180 ungdomar – hur såg deras uppväxt ut?

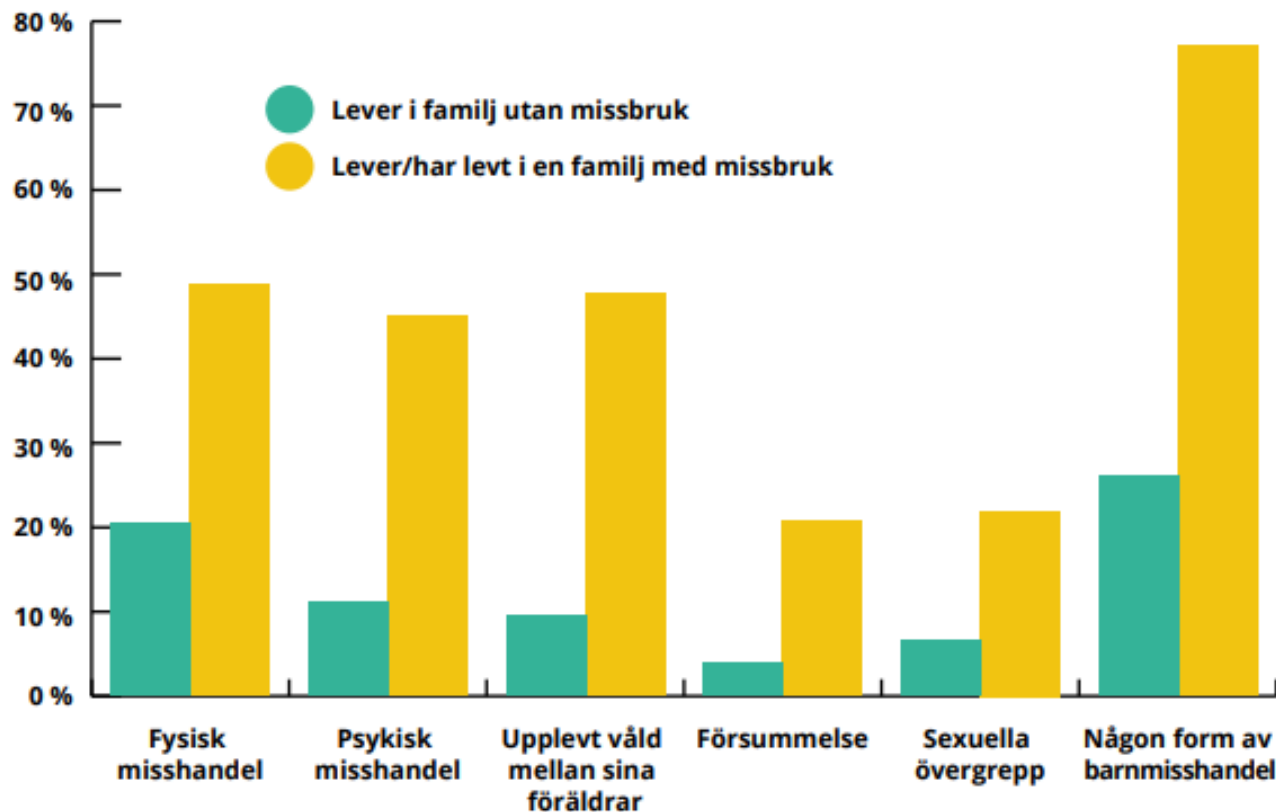
- 80 % mödrar och 67 % fäder hade minst en psykiatrisk diagnos
- 30 % mödrar och 78 % fäder hade missbruk och/eller personlighetsstörning
- 2,5 % mödrar och 13 % fäder var dömda för våldsbrott (19 resp. 46 % dömda för brott)
- 45 % mödrar, 39 % fäder fysiskt misshandlad av partner
- Ca 30 % av de unga hade utsatts för fysisk misshandel

Ingen av ungdomarna var kända inom socialtjänst/BUP

Hodgins S m.fl. 2007 samt 2010

Överlappning missbruk – våld

Utsatthet för olika former av misshandel bland de elever som levt med en vuxen med alkohol- eller narkotikamissbruk jämfört med de elever som inte gjort det.

Våld löser inget!

SAMMANFATTNING AV EN NATIONELL KARTLÄGGNING OM VÅLD MOT BARN

Åsa Landberg, Carolina Jernbro och Staffan Janson

Vad kostar det?

Förutom psykiskt lidande:

Merkostnad för

- vård för psykisk sjukdom och missbruk/beroende
- produktionsbortfall vid sjukskrivning
- förtidspensionering och förtida död

Totalt 35 miljarder/år

Barn som anhöriga. Ekonomisk studie av samhällets långsiktiga kostnader
Nka. 2015 (se anoriga.se)

Hur påverkas barnen?

- Traumatisering, PTSD
- Toxisk stress – påverkar hjärnans utveckling, immunförsvar
- Anknytningsskador
- Oro
- Koncentrationssvårigheter
- Skuld
- Skam
- Ansvar
- Åsidosätter egna behov
- Får ta hand om sig själv

Varför vi måste agera tidigt

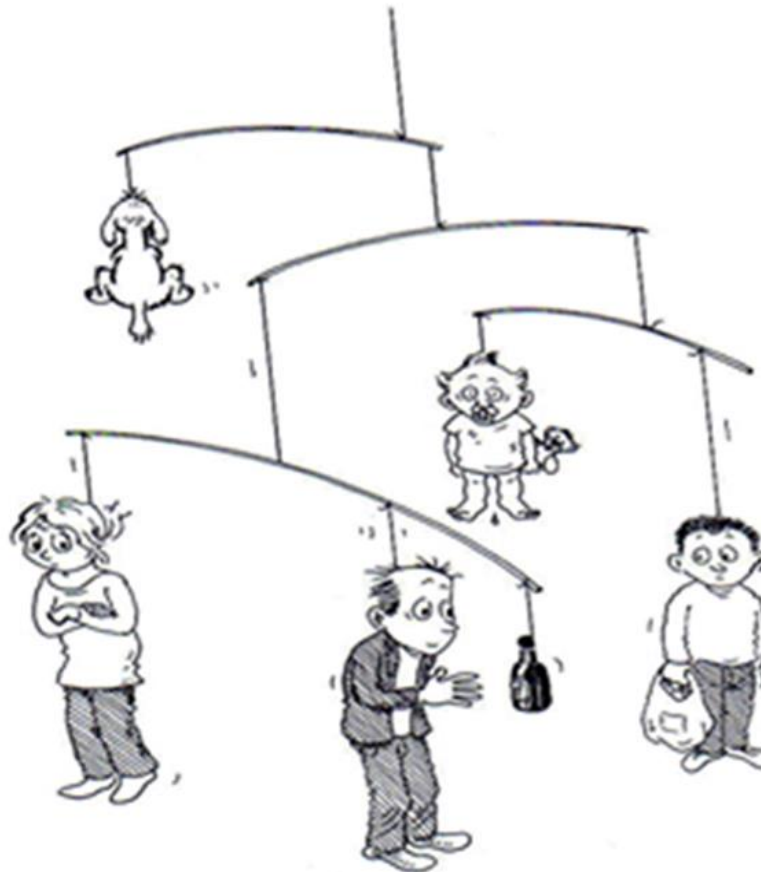
- Relationer och barndom formar nästa generation
- Tidiga allvarliga händelser ger toxisk stress och påverkar hjärnans utveckling
- Genetisk sårbarhet gör miljön extra viktig
- Ju tidigare barnen och familjen får stöd, desto lättare att förebygga och hjälpa
- Relationer och familj är det livssammanhang där orsaker finns och insatser behövs

Vad behöver barnet och familjen?

- Minska risk- och stärka skyddsfaktorer
- Stöd i föräldraskap
- Information och delaktighet
- Öppna samtal i familjen
- Skola och fritid
- Struktur i vardagen
- Rimligt ansvar

Hela familjen påverkas av missbruk

Kilde: Birgit Trembozz

Samordnat familjeorienterat arbetssätt i praktiken

- Möta familjen tillsammans
- Samordna utredningar och bedömningar av behov
- Vars och ens individuella behov, parets och familjens utreds
- Vad behövs för att minska risk och stärka skydd?
 - Barn (i olika åldrar)
 - Förälder 1 och Förälder 2 för egen del
 - Respektive förälder i relation till barn (olika åldrar)
 - Parrelationen
 - Familjen i sin helhet
- Erbjuda familjeorienterade insatser

Från individ- till familjeperspektiv

- Allt fler kommuner utvecklar ett samordnat familjeorienterat arbetssätt missbruksområdet
- Stöd:
 - Webbstöd på Kunskapsguiden.se
 - CAN:s utbildning av utbildare i fördjupningsutbildning *Stärkt barn- och föräldraperspektiv i missbruks- och beroendevården*
 - Coachning
 - Regionala nätverksmöten för erfarenhetsutbyte

Start > Områden och teman > Familjeorienterat arbetssätt

Familjeorienterat arbetssätt

När föräldrar med missbruk uppmärksammas inom socialtjänsten behövs både ett barn- och ett föräldraperspektiv i utredningar och insatser för bästa möjliga resultat och bemötande. Att arbeta utifrån ett familjeorienterat arbetssätt förutsätter intern samordning mellan verksamhetens olika enheter för att förbättra stödet till barn och föräldrar i familjer med missbruk. Här kan verksamheter inom socialtjänsten få kunskap och vägledning i att införa ett familjeorienterat arbetssätt i socialtjänsten.

Samverkan >

Om hur samverkan mellan socialtjänstens olika verksamheter kan ge familjer med missbruksproblematik det stöd de behöver.

Skapa en grund och implementera >

Om processen med nya rutiner och förändrat samarbete för att implementera familjeorienterat arbetssätt.

Kunskap och kompetensutveckling >

Här kan du läsa om den kompetens som krävs för att tidigt upptäcka barn som växer upp i familjer med missbruk och psykisk ohälsa.

Insatser >

Här kan du läsa om de insatser som man kan erbjuda familjer med missbruksproblem.

Sekretess >

Här kan du läsa om hur du behöver förhålla dig till sekretessesregler när du arbetar med familjeorienterat arbetssätt.

Systematisk uppföljning >

Hur du kan dokumentera arbetet med enskilda klienter och sammanställa informationen på gruppnivå för att utveckla och förbättra verksamheten.

Lärande exempel >

Här hittar du inspirerande exempel på hur kommuner och regioner har arbetat med familjeorienterat arbetssätt.

Publikationer >

Här hittar du aktuella publikationer om temat Familjeorienterat arbetssätt.

Utbildningar >

Här hittar du webbaserade utbildningar för temat Familjeorienterat arbetssätt.

Sammanfattningsvis

- Allvarliga problem förs vidare i generationer
- Det går att förebygga!
- Relationer och familj är det livssammanhang där orsaker finns och insatser behövs
- De som möter vuxna – se föräldraskap och barns behov av stöd
- De som möter barn – uppmärksamma familjen
- Ett familjeorienterat arbetssätt innebär en helhetssyn på och en samverkan kring hela familjen

Tack!

Vid frågor kontakta:

agnes.lundstrom@socialstyrelsen.se